

วิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า : วิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับเขต ปี ๒๕๕๕

ชุตินา อัครเสถียร (chutimahong@hotmail.com)

การประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับประเทศ เป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมและพัฒนางานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร มีมติเห็นชอบให้มีการประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับประเทศขึ้นครั้งแรกในปีนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีแนวโน้มการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นตัวอย่างหรือต้นแบบแก่วิสาหกิจชุมชนอื่นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อันจะเป็นการกระตุ้น และพัฒนาศักยภาพการประกอบการให้เกิดความมั่นคง และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ อีกด้วย

การประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับประเทศ แบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ ๑. การประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัด ๒. การประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับเขต และ ๓. การประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับประเทศ ซึ่งการประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับเขตนั้น ดำเนินการประกวดโดยสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขต (เขตที่ ๑-๖) สำหรับวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับเขตของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๓ จังหวัดระยอง คือ วิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ข้อมูลพื้นฐาน

วิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ตามคำขอเลขที่ ฉช.๐๖/๕๒-๐๐๓๙ เลขทะเบียน ๓-๒๔-๐๖-๐๒/๑-๐๐๐๘ เพื่อเพิ่มโอกาสในการพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งและการสนับสนุนส่งเสริมจากองค์กรต่างๆ มากขึ้น ตั้งอยู่เลขที่ ๒๐ หมู่ ๓ ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

ประวัติความเป็นมา และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปี พ.ศ.๒๕๔๘ เกษตรกรหมู่ที่ ๓ ตำบลบ้านช่อง ต้องการมีรายได้เพิ่มจากอาชีพหลักที่ทำอยู่ จึงได้รวมตัวกัน ๑๒ ราย ประสานงานกับธนาคารกรุงไทย สาขาพนมสารคาม ขอใช้ที่ดินว่างเปล่าของธนาคารจำนวน ๒๐ ไร่ ใช้ประโยชน์ในการปลูกผัก โดยมี นางจันทร์รัตน์ เชิดชูงาม เกษตรตำบล เป็นผู้ให้คำแนะนำความรู้ และสนับสนุนให้รวมตัวกันเป็น “กลุ่มผู้ปลูกผักบ้านหนองหว้า” ต่อมาได้รับการสนับสนุนงบประมาณโครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช่อง จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท เพื่อจัดหาปัจจัยการผลิตให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อจำหน่าย โดยมีนายใจ โอสถานนท์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ที่ ๓ ขณะนั้น และเป็นประธานกลุ่มผู้ปลูกผักบ้านหนองหว้า ได้ประสานงานกับพ่อค้าให้มารับซื้อผลผลิตของสมาชิกที่กลุ่มฯ ต่อมากลุ่มฯเพิ่มคุณภาพผลผลิตด้วยการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน GAP พืช

ปลายปี พ.ศ.๒๕๔๙ ธนาคารกรุงไทยได้จำหน่ายที่ดินแปลงดังกล่าว ทำให้สมาชิกกลุ่มฯ ไม่มีพื้นที่ปลูกผัก สมาชิกจึงได้กลับมาปลูกผักที่บ้านของตนเอง แต่เนื่องจากมีพื้นที่จำกัด จึงมีรายได้น้อยไม่เพียงพอ กลุ่มฯ โดยการนำของเจ้าหน้าที่ร่วมประชุมเพื่อวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไข โดยอยู่ภายใต้กรอบที่ว่า ต้องใช้พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดแนวคิดการใช้เล้าหมูเก่า ซึ่งเป็นอาชีพเดิมของสมาชิกที่เลิกกิจกรรมแล้วเป็นโรงเรือนเพาะเห็ดฟาง และไปศึกษาดูงานหาความรู้เพิ่มเติม เรื่องการเพาะเห็ดฟางโรงเรือนตามสถานที่ต่างๆ เช่น อำเภอสยามชัยเขต เป็นต้น

ปี ๒๕๕๐ กลุ่มได้มีมติร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมการเพาะเห็ดฟางโรงเรือนโดยใช้เล้าสุกรเก่าของสมาชิก และใช้ทลายปาล์ม เป็นวัตถุดิบหลัก และใช้หม้อไอน้ำลูกทุ่งชนิดถัง ๒๐๐ ลิตร ในขั้นตอนการผลิต มีจำนวนสมาชิกผลิต ๓๐ ราย จำนวน ๔๐ โรงเรือน

ปี ๒๕๕๑ กลุ่มได้มีการพัฒนาวิธีการเพาะเห็ดฟางต่อรุ่นให้ใช้เวลาสั้นลง โดยการลดขั้นตอนการหมักทลายปาล์มลง และใช้หม้อต้มไอน้ำชนิดถังเหล็กแบบถังเดียว จากนั้น ทำการลดต้นทุนวัตถุดิบในการเพาะโดยการใช้อากมันสำปะหลังที่มีอยู่ในท้องที่ทับบนทลายปาล์มวัสดุเพาะเห็ดเดิม ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตต่อโรงเรือนได้มากขึ้น ในปีเดียวกันนี้ได้รับงบประมาณจากโครงการอยู่ดีมีสุข ผ่านสำนักงานเกษตรอำเภพนมสารคาม จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาทเพื่อให้สมาชิกใช้เป็นทุนจัดหาปัจจัยการผลิต

ปี ๒๕๕๒ การเพาะเห็ดฟางของสมาชิกดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จำนวนสมาชิก และโรงเรือนเพิ่มขึ้น การบริหารจัดการกลุ่มมีความเข้มแข็ง โดยได้รับการสนับสนุนส่งเสริมองค์ความรู้และด้านการพัฒนากลุ่มอย่างสม่ำเสมอจากเจ้าหน้าที่ จึงได้จดทะเบียนเป็น “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า” และบริหารจัดการผลผลิตของสมาชิกโดยเป็นผู้รวบรวมผลผลิตของสมาชิกขายเองที่กลุ่มฯ (แทนการรวบรวมไปส่งขายที่อื่น) โดยการใช้แนวคิด “รวมกันผลิตรวมกันขาย”

ปี ๒๕๕๓ มีการทำสัญญาประกันราคาผลผลิตกับพ่อค้า ทำให้สมาชิกกลุ่มฯ มีรายได้สูงขึ้นและมีความมั่นคง จึงทำให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกระทรวงวิทยาศาสตร์ เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาทใช้ในการผลิตหม้อต้มไอน้ำชนิดเหล็กแบบถังเดี่ยว จำนวน ๒ ถัง โดยกลุ่มบริหารจัดการให้สมาชิกยืมใช้ โดยคิดค่าบริการครั้งละ ๕๐ บาท ต่อโรงเรือน

กิจกรรมที่หลากหลาย และเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกับเครือข่าย ได้แก่ การเชื่อมโยงกับโรงงานในการจัดหากากมันสำปะหลัง และทลายปาล์ม ทำให้สมาชิกมีผลการประกอบการตลอดปี ประสานกับผู้ผลิตกระสอบพลาสติกสานชนิด ๒ ชั้น เพื่อใช้คลุมโรงเรือนทำให้สมาชิกมีวัสดุสำหรับการสร้างโรงเรือนอย่างต่อเนื่อง ประสานกับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มธารทิพย์แปรรูปข้าวสาร เพื่อจัดหาร้าข้าวมาใช้เพาะเห็ด เป็นต้น เป็นการลดความเสี่ยงในการประกอบการ อีกทั้งกลุ่มมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เนื่องจากมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านการผลิต และการตลาด มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวเนื่องกับหลายองค์กร สมาชิกมีความเชื่อมั่นและพอใจในการบริหารจัดการกลุ่ม เนื่องจากมีระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติ มีการประกันราคาสินค้า และการบริหารงานของคณะกรรมการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ซึ่งทำให้วิสาหกิจชุมชนนี้มีความเข้มแข็ง และยั่งยืน

การจัดสรรกำไรเพื่อลงทุน สวัสดิการ และสาธารณประโยชน์

ประธาน ได้เล่าถึงการจัดสรรกำไรที่ได้จากการดำเนินงานในแต่ละปีว่า ร้อยละ ๒๕ ของกำไรสุทธิ จะเจียดไว้เป็นทุนสำรองของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มจะขอมติจากที่ประชุมก่อนที่จะนำไปใช้จ่ายต่างๆ เช่น เป็นทุนกู้ยืมซื้อปัจจัยการผลิต เป็นต้น หลังจากนั้นมีการปันผลเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามเงินทุน และเงินออม ร้อยละ ๕๐ ของกำไรสุทธิ ค่าตอบแทนคณะกรรมการกลุ่ม ร้อยละ ๑๐ ของกำไรสุทธิ และอีกร้อยละ ๑๐ ของกำไรสุทธิ เป็นสวัสดิการกลุ่ม และสมาชิก ได้แก่ ค่าพวงหรีดเมื่อครอบครัวสมาชิกเสียชีวิต ค่าของเยี่ยมสมาชิกที่ป่วยและนอนโรงพยาบาล ค่าของรับรอง และอื่นๆตามดุลพินิจของคณะกรรมการ ที่เหลืออีกร้อยละ ๕ ของกำไรสุทธิ จะแบ่งไว้สำหรับงานด้านสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน ปีละ ๑๐ ทุนๆ ละ ๑,๐๐๐ บาท (ตามดุลพินิจของคณะกรรมการ) การจัดอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียน เดือนละ ๑ ครั้ง และสนับสนุนกิจการของชุมชน

ผลงานที่โดดเด่น

๑. การผลิตเห็ดฟาง โดยไม่ใช้สารเคมี และได้รับมาตรฐานการผลิตพืชที่เหมาะสม (GAP)

๒. หม้อต้มไอน้ำชนิดถังเหล็กแบบถังเดี่ยว ถือเป็นนวัตกรรมที่กลุ่มฯ ได้คิดค้น และผลิตเป็นเครื่องต้นแบบได้เอง ทดแทนหม้อไอน้ำลูกทุ่ง ทำให้ลดระยะเวลาการต้มลง แต่ได้อุณหภูมิที่สูงขึ้น ควบคุมได้คงที่ และใช้เชื้อเพลิงน้อย ทำให้สามารถลดระยะเวลาขั้นตอนการผลิตลง เพิ่มจำนวนรอบของการเพาะเห็ดต่อปีได้มากขึ้น ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่ม

เป้าหมายในอนาคตเพื่อการพัฒนา และการส่งออก

กลุ่มเน้นให้สมาชิกใช้วัตถุดิบต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน และเพิ่มผลผลิตต่อโรงเรือนให้มากขึ้น จากเดิมมี ๓๐ โรงเรือน ปัจจุบัน มี ๕๐๐ โรงเรือน รวมทั้งกลุ่มมีแผนการผลิตก้อนเชื้อเห็ดเองในอนาคตเพื่อลดต้นทุนการผลิต ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น และหรือมีรายจ่ายลดลง อีกทั้งมีธง หรือแผนพัฒนาเพื่อผลิตเห็ดฟางส่งออกในรูปแบบผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆ ที่เพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต ได้แก่ เห็ดฟางอบแห้ง เห็ดฟางบรรจุกระป๋องในน้ำเกลือ อาหารฮาลาล อาหารจากเห็ดบรรจุกระป๋อง เช่น ซุปเห็ด น้ำยาขมเงินจากเห็ด แกงลาวเห็ด เป็นต้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นคงต้องมีการศึกษาค้นคว้า และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคให้มากที่สุด

ข้อมูลจาก

๑. นายบัญชา ฉานู ประธานวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
๒. นายประยูร แก้วประยูร นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา
๓. นางจันทรรัตน์ เชิดชูงาม เกษตรตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
๔. คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา